

KS. KRZYSZTOF KONECKI

Ks. Czesław Krakowiak, *Sakrament bierzmowania w reformie liturgii II Soboru Watykańskiego*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2012 ss. 464.

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/TiCz.2013.027>

Praca, która jest w tej recenzji przedmiotem osobnego omówienia, nazwana „pracą profesorską”, została wydana w 2012 r. w Lublinie przez Towarzystwo Naukowe KUL. Recenzję wydawniczą napisali: ks. prof. dr hab. Franciszek Greniuk. Praca składa się ze Wstępu, sześciu rozdziałów, Zakończenia, wykaz skrótów zestawu bibliografii (obszer-na 31 stron!), aneksów, streszczenia w języku angielskim, indeksu osobowego.

Praca ta jest niewątpliwie najważniejszą pozycją naukowego dorobku ks. Cz. Krakowiaka po uzyskaniu habilitacji. Autor podjął w niej zagadnienie reformy sakramentu bierzmowania w pracach II Soboru Watykańskiego. We wstępie do rozprawy (s. 5-21), który legitymuje się wszystkimi, wymaganymi metodologicznie elementami ks. Krakowiak wyjaśnia istotne założenia tego opracowania. Wprowadza czytelnika w problem swej rozprawy, charakteryzuje drogę postępowania – metodę pracy, wyjaśnia i precyzuje pojęcia, terminologię oraz sytuuje rozprawę w znamionach aktualnej problematyki nauk liturgicznych. Słusznie zauważa, że w polskiej literaturze teologiczno-liturgicznej choć ukazało się bardzo wiele opracowań na temat sakramentu bierzmowania, jego teologii, liturgii i duszpasterstwa, to jednak brakuje szerszego, całościowego

opracowania *Ordo Confirmationis* „w kontekście reformy liturgii w duchu II Soboru Watykańskiego” (s. 15).

Całość problematyki niniejszej pracy została zawarta w sześciu rozdziałach logicznie z sobą powiązanych. Tworzą one główny korpus pracy hermetycznie zamknięty.

Rozdział I rozprawy traktuje o sakramencie bierzmowania w przygotowaniach do Soboru Watykańskiego II. Stanowi on swoistą faktografię o charakterze terytorialnym i personalnym dotyczącą *propositiones*, które napływały do Przygotowawczej Komisji Liturgicznej Soboru na temat zmian związanych z sakramentem bierzmowania. Generalnie uwagi, sugestie i propozycje, które napłynęły „z terenu” ogniskowały się wokół czterech kwestii szczegółowych i dotyczyły: wieku, szafarza, materii i formy sakramentu bierzmowania oraz niektórych jego problemów pastoralnych. Wnikliwe studium nadesłanych *propositiones* pozwala dostrzec szeroki wachlarz problematyki związanej ze sprawowaniem tego sakramentu i równocześnie uzasadnia potrzebę reformy jego obrzędów na Soborze Watykańskim II.

W rozdziale drugim Autor konsekwentnie przedstawia kolejny etap prac nad reformą obrzędu sakramentu bierzmowania, jakim były dyskusje w czasie sesji soborowych głównie nad schematem *De sacra Liturgia* i *De Ecclesia* oraz innych konstytucji i dekretów, które odnosiły się do sakramentu bierzmowania. Śledzenie wypowiedzi ojców soboru pozwoliło na ukazanie bogatej problematyki, głównie liturgicznej i duszpasterskich odnoszącej się do tego sakramentu.

O wartości tego rozdziału przesądza głównie część dokumentująca prace Soborowej Komisji Liturgicznej oraz dyskusje soborowe Kongregacji Generalnych. Autor zgromadził bogaty materiał źródłowy, który czytelnikowi, nawet mniej wyrobionemu teologicznie, pozwala prześledzić meandry ciekawych soborowych dyskusji i mozolnego trudu specjalistów z tej dziedziny. Ciekawe były dyskusje na temat propozycji zmian materii i struktury sakramentu bierzmowania.

Logicznie w trzecim rozdziale ks. Cz. Krakowiak przechodzi do zaprezentowania prac redakcyjnych prowadzonych przez *Consilium* i Kongregację Kultu Bożego, które złożyły się na powstanie ostatecznego kształtu *Ordo Confirmationis*. Konstytucja o św. Liturgii w nr 71 zawiera jedynie ogólne zasady i kierunki reformy obrzędu bierzmowania. Przygotowanie i opracowanie nowej księgi liturgicznej zostało powierzone specjalnej Radzie do Wykonania konstytucji o liturgii –

Consilium ad exsequendam Constitutionem de sacra liturgia, a konkretnie jednemu z zespołów studyjnych. Tuż po ogłoszeniu Konstytucji o Liturgii (4 XII 1963 r.) i zakończeniu II Soboru Watykańskiego już w 1965 roku *Consilium* rozpoczęło prace, działając w 39 grupach roboczych. Z relacji autora dowiadujemy się np. ile było różnych, kolejnych wersji (nazywanych *Schemata*) struktury i teologii obrzędów. Poszczególne etapy prac Zespołu XX oddelegowanego do opracowania nowej księgi sakramentu bierzmowania zamieszczone były w kolejno ukazujących się *Schemata*, które wymagały aprobaty Kongregacji Kultu Bożego, a niekiedy także innych dykasterii rzymskich. Autor w sposób bardzo rzetelny i kompetentny przedstawia długi, bo aż sześćdziesięcioletni okres prac redakcyjnych nad *Ordo Confirmationis* oraz główne problemy redakcyjne napotkane podczas opracowywania nowej struktury obrzędów.

Po zaprezentowaniu przeglądu prac *Consilium* nad reformą obrzędu sakramentu bierzmowania ks. Krakowiak w rozdziale IV przedstawia szczegółowiej kwestie redakcyjne związane z kształtowaniem się reformy nowych obrzędów. Autor omawia główne problemy redakcyjne, które Zespół napotkał na drodze i które musiał rozwiązać. Były one natury nie tylko ściśle liturgicznej, lecz również teologicznej, prawnej i pastoralnej. Dotyczyły obrzędu nałożenia rąk, formuły sakramentalnej, szafarza bierzmowania.

Dwa następne rozdziały dotyczą już bezpośrednio *Ordo Confirmationis*, jego liturgii (rozdział V) i teologii (rozdział VI). Aspekt liturgiczny został ubogacony połączeniem obrzędu bierzmowania z celebracją mszalną, podobnie jak to jest w innych sakramentach oraz o możliwość poszerzenia zarówno przez szafarza zwyczajnego, jak i nadzwyczajnego innych szafarzy, o ile zachodzi taka konieczność podyktowana dużą liczbą kandydatów do bierzmowania.

Natomiast jeśli chodzi o teologię, to zostaje wyakcentowane, że bierzmowanie jest przede wszystkim sakramentem udzielającym daru Ducha Świętego, na co wskazuje już sama formuła sakramentalna. Od Niego pochodzą dary i owoce Ducha. Na podstawie tekstów II Soboru Watykańskiego, *Ordo Confirmationis* i posoborowego nauczania Kościoła w sposób przekonujący dowodzi, że bierzmowanie nie jest sakramentem dojrzałości, lecz inicjacji chrześcijańskiej.

Lektura całości tej rozprawy przekonuje, że mamy do czynienia z opracowaniem niezwykle solidnym i bogatym w treść. Autor dokonał ogromnego trudu najpierw dotarcia, a następnie przestudiowania

obszernego materiału źródłowego, który stanowią dokumenty Stolicy Apostolskiej, a zwłaszcza dokumenty bezpośrednio związane z Soborem Watykańskim II, jego przygotowaniem, przebiegiem i realizacją jego postanowień. Wiele z nich znajdziemy w obszernej dokumentacji ostatniego Soboru, opublikowanej w ponad 50-tomowym *Acta et documenta* oraz *Acta synodalia*. Osobny dział dokumentów stanowią tzw. Schemata pozostawione przez Komisję roboczą 20 (*Coetus a Studiis XX*) powołaną przez *Consilium* do przerehabilitacji i zreformowania obrzędów sakramentu bierzmowania. Szczególną rangę źródeł posiada bogata, korespondencja między poszczególnymi dykasteriami watykańskimi, odpowiedzialnymi bezpośrednio za kształt nowych obrzędów. Bez lektury tej ostatniej grupy dokumentów byłoby niekiedy niemożliwe pełne zrozumienie wielu trudnych i zaskakujących rozwiązań w końcowej fazie opracowywania obrzędów. Przede wszystkim zaś (należy to bardzo wyraźnie podkreślić w recenzji), ten zakres źródeł decyduje w dużym stopniu o oryginalności rozprawy księdza Krakowiaka i stanowi jej autentyczne *novum* i *proprium*.

Lektura rozprawy rodzi uznanie, a w konsekwencji prowadzi do podkreślenia merytorycznych walorów osiągnięć. Do nich należy zaliczyć przybliżenie polskiemu czytelnikowi treści teologiczno-liturgicznych obrzędu sakramentu bierzmowania, przygotowanego i opracowanego przez międzynarodowy zespół naukowców i specjalistów z różnych dziedzin teologicznych, zgodnie z założeniami reformy liturgii Soboru Watykańskim II. Trzeba z satysfakcją stwierdzić, że dokonane w dysertacji ustalenia posiadają znaczny walor naukowej oryginalności w penetrowaniu skarbcza liturgii i zrozumienia jej ciężaru teologicznego jako ilustracji chrześcijańskiej doktryny i praktyki życia oraz żywego źródła mądrości, pobożności i duchowości Kościoła. Bogactwo materiału teologiczno-liturgicznego zostało tu przez Autora wszechstronnie przeanalizowane z zastosowaniem właściwych zasad metodologii naukowej. Prezentacja treści teologicznych potwierdza dobrą orientację Autora w literaturze przedmiotu. Jednym z istotnych walorów recenzowanej monografii jest widoczna przez wszystkie rozdziały kompetencja ks. Cz. Krakowiaka jako wytrawnego liturgisty, ze swobodą poruszającego się nie tylko w polu refleksji ściśle liturgicznej, lecz także teologiczno-pastoralnej.

Praca jest bardzo starannie przygotowana i zaprezentowana pod względem formalnym. Także od tej strony ujawniła ona dobre przygotowanie metodologiczne jej Autora. Przede wszystkim uderza przejrzysta i logiczna struktura kompozycyjna rozprawy. Twierdzenia dobrze

i obficie udokumentowane (1593 przypisy!), co wskazuje na znajomość literatury przedmiotu, także obcojęzycznej. Język pracy, w którym jest napisana, przez swą staranność i literacką poprawność ułatwia odbiór niełatwej niekiedy treści tego opracowania..

Lektura tej książki przekonuje, że książkę profesorską należy uznać za ważny przyczynek ubogacający liturgiczną refleksję. Jest to studium – owoc bardzo uszczegółowionego namysłu nad rozumieniem i przeżywaniem sakramentu bierzmowania. To ważna praca i pomoc tym wszystkim, którzy zajmują się nie tylko liturgiką, lecz także pracują w katechezie i duszpasterstwie.

Lektura pracy przekonuje o sensie i potrzebie jej przygotowania. Sakrament bierzmowania w pracach II Soboru Watykańskiego przybliżył nam nie tylko ogrom podjętej pracy w ramach Soboru i po jego zakończeniu, ale także daje okazję – dzięki wnikliwości Autora – przyjrzenia się niejako od środka istotnym elementom i podstawom tych ważnych dla życia Kościoła przemian w podejściu do tego sakramentu. Praca ta wymagała z jednej strony sięgania do źródeł, nie tylko najnowszej historii związanej z dokumentacją Komisji działających w czasie i po Soborze, a z drugiej – sięgania do teologicznych podstaw projektowanych reform. Autor pracy dotarł do źródeł, omówił je, ukazywał tok prac ciągle odwołując się do teologicznych podstaw liturgii. Praca niniejsza ma więc nie tylko wartość dokumentującą i porządkującą, ale i umożliwia pogłębienie rozumienia treści teologicznych i celebracyjnych związanych ze sprawowaniem sakramentu bierzmowania.

Pragnąłbym pod adresem Autora skierować tylko jedno życzenie; aby pokonał wszelkie trudności z tym związane i dokonał tłumaczenia oraz wydania monografii na jeden z języków zachodnich (najlepiej na język włoski), nie tylko dlatego, że ona na to ze wszech miar zasługuje, lecz aby z jej treścią i metodą zapoznać także zagranicznego czytelnika!

